

Dyslálie

- **nejčastější narušení
komunikační
schopnosti**

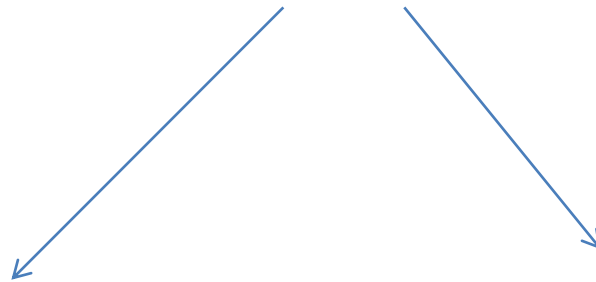

Dyslálie – tradiční pojetí

- **PORUCHA ARTIKULACE**, kdy je **NARUŠENA VÝSLOVNOST** jedné hlásky nebo skupiny hlásek rodného jazyka, ostatní hlásky jsou vyslovovány správně podle jazykových norem
- název dyslalie - v r. 1830 Schulthes
- označení patlavost zavedl v české odborné literatuře v r. 1900 Janke
- M. Seeman (1955) - „*Dyslalie je neschopnost vyslovovat nebo správně tvořit některé hlásky nebo hláskové skupiny*“

Současné názory na problematiku dyslalie:

- vlivem lingvistických teorií v 70. - 80. letech 20. stol. se artikulační poruchy dělí podle těžiště problému ve zvukové rovině

- **PORUCHY FONETICKÉ**

- **PORUCHY FONOLOGICKÉ**

- **fonetickým poruchám** zůstal přívlastek **artikulační poruchy**, poněvadž hlavní problém se projevuje v motorické realizaci

Dle Nádvořníkové (2003) se termínem **dyslalie** označuje několik propojených úrovní:

- hlavní úroveň, jež dyslalii charakterizuje - **FONETICKÁ ÚROVEŇ** (vztahuje se na používání jednotlivých hlásek, představuje analytickou stránku řeči)
- **FONOLOGICKÁ ÚROVEŇ** (týká se používání elementárních řečových zvuků spojených do slabik, slov, vět, které jsou základem další, lingvistické úrovně řeči)

Na fonetické úrovni se porucha řeči projevuje

- vynecháváním hlásek (*delecí* či *eliminací*)
- jejich zaměňováním či nahrazováním (*substitucí*)
- až nepřesným vyslovováním v místě artikulace (*distorzí*)

Na fonologické úrovni se poruchy projevují

- v plynulé řeči, když jsou jednotlivé hlásky ovlivňovány sousedstvím okolních hlásek, následujících nebo předcházejících (např. na začátku, uprostřed, na konci slova)
- v důsledku suprasegmentálních znaků řeči (pauzy, důrazy, přízvuky, melodie a rytmus ve větách nebo v tempu řeči)

Je nutné diferencovat výslovnost:

- **SPRÁVNOU** (dle kodifikované normy jazyka)
- **NESPRÁVNOU** (fyziologická vývojová odchylka od normy, dítě artikulačně náročnější hlásku vzhledem k věku pravidelně vynechává nebo nahrazuje jinou, snadnější hl.)
- **VADNOU** (deficity ve výslovnosti přetrvávají po 7 roce nebo výslovnost, která se odlišuje od kodifikované normy z hlediska akustického a estetického nezávisle na věku)

Fonologická porucha

- dítě se nedokáže naučit pravidla používání hlásek, tvoří slova zjednodušeně
- fonologické deficity se váží na jazyk, nesouvisí s inteligencí
- u dětí s fonologickými poruchami se často projevují poruchy učení

V české a slovenské odb. literatuře se používá termín **DYSLÁLIE**

- společný název pro **fonetické** a **fonologické poruchy**
- doporučuje se terminologii sjednotit a používat dva termíny – fonetická a fonologická porucha

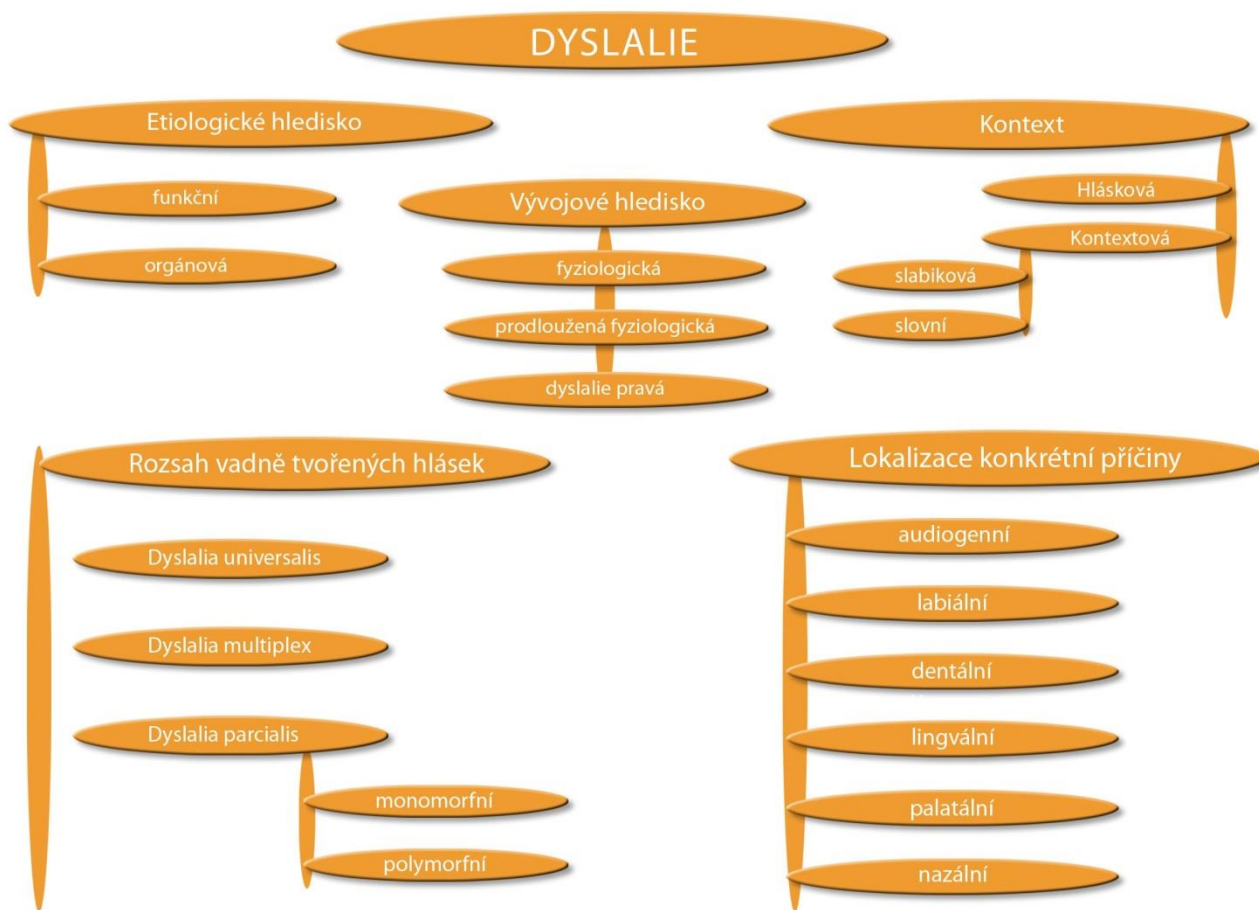
Jaký je výskyt dyslálie?

- kolem 4. roku – cca 60 %
- počátek školní docházky – cca 40 %
- do 9. roku – 10 %
- dospělá populace – 8 %

Klasifikace dyslálie

- v 80. letech došlo vlivem lingvistických teorií k nové klasifikaci a diferenciaci mezi fonetickým a fonologickým obrazem NKS
- pojmy „organické“ a „funkční“ poruchy jsou nahrazeny lingvistickými termíny „fonetické“ a „fonologické“ poruchy

Klasifikace – fonetické hledisko:

Klasifikace - fonologické hledisko:

- opožděný fonologický vývoj
- nevyvážený vývoj
- nepravidelný fonologický vývoj
- atypické fonologické procesy
- hlásková preference
- různá výslovnost pro stejná slova

Etiologie dyslálie – fonetické hledisko

- společenské prostředí
- receptory – narušené sluchové, zrakové vnímání
- poškození dostředivých nebo odstředivých nervových drah
- motorická neobratnost
- anomálie řečových orgánů
- nesprávný postoj okolí k řečovému vývoji dítěte
- nespecifická dědičnost (artikulační neobratnost, snížená schopnost fonematické diference)

Etiologie dyslálie – fonologické hledisko:

- přesná příčina není definována

Diagnostika – fonetické hledisko:

- zjištění pozice vadné výslovnosti hlásky ve slově
- kvalita fonematické diferenciacce
- motorika řečových orgánů
- zda se jedná o dyslálii hláskovou či slovní
- příčina dyslálie
- dyslálie bilabiální, labiodentální, uvulární....
- dyslálie monomorfní, polymorfní
- nedoporučuje se vyšetření prostřednictvím IMITACE!!!!

Jak probíhá diagnostika dyslálie?

1. Navázání kontaktu

Anamnestické údaje

- R.A.
- O.A.
- S.A.
- Nynější stav

1. Orientační vyšetření sluchu

- tichá místnost
- šeptem (Vs) vzdálenost: 6 m /méně rozuměna – postižení vyšších frekvencí/
- hlasitou řečí (Vm) vzdálenost: 8-10m /méně rozuměna v případě postižení hlubších frekvencí/

2. Dýchání, tvorba hlasu

- dýchání nosem x ústy
- pravidelné x nepravidelné
- klidné x zrychlené
- časté vdechy při řeči

3. Vyšetření artikulačních orgánů

- stav dentice
- orální dutina
- patro

4. Vyšetření motoriky

- hrubá motorika
(koordinace pohybu
končetin a celého těla)
- jemná motorika
- oromotorika
- mimika

5. Vyšetření sluchové percepce

- sluchová diferenciacie - Hodnocení fonematického sluchu u předškolních dětí (Škodová, Michek, Moravcová)
- sluchová paměť
- sluchová analýza a syntéza
- vnímání rytmu (vytleskávání, opakování rytmu)

6. Vyšetření artikulace

Diagnostika – fonologické hledisko: jaké existují metody získávání dat?

1. SPONTÁNNÍ ŘEČ

- ideální vzorek spontánní plynulé řeči (odráží obvyklou produkci zvuků u dítěte)
- získání během rozhovoru
- + vzorek pomáhá určit zvuky, které dítě dokáže produkovat
- - nepodaří se vyšetřit všechny zvuky

2. POJMENOVÁNÍ OBRÁZKŮ

- artikulační testy
- názvy obrázků musí obsahovat hlásky ve všech pozicích
- + vyšetřuje všechny zvuky
- - produkce izolovaných slov je často lepší, než produkce ve spontánní řeči

3. ZJIŠŤOVÁNÍ ÚROVNĚ STIMULABILITY (IMITACE)

- zjišťuje se schopnost dítěte napodobovat zvuky, které zatím nedokáže správně použít

Foneticky orientovaná terapie dyslálie:

- cíl: osvojení si správné motorické realizace hlásky
- těžiště: oromotorika, auditivní vnímání, artikulace

Fonologicky orientovaná terapie:

- cíl: snaha **ovlivnit fonologický systém jazyka** a navodit v něm potřebnou změnu
- **široká systémová změna**, která ovlivní nejen nacvičovaný zvuk, ale i zvuky, které mají s daným zvukem něco společné
- Cíl: poskytnout dětem s opožděným fonologickým vývojem nebo fonologickou poruchou stabilní poznatky o hláskách – 1) **rozšíření inventáře hlásek**
- 2) **osvojení si pravidel pro správné používání hlásek**